

Bài 21. LUÂN CANH, XEN CANH, TĂNG VỤ (1 tiết)

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài này, GV phải làm cho HS :

1. Hiểu được thế nào là luân canh, xen canh, tăng vụ trong sản xuất trồng trọt.
2. Hiểu được tác dụng của các phương thức canh tác này.

II. NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Gợi ý phân bố bài giảng

Bài có 2 phần : trong đó phần I là trọng tâm.

I. Luân canh, xen canh, tăng vụ là gì ?

II. Tác dụng của luân canh, xen canh và tăng vụ

2. Một số kiến thức bổ sung

2.1. Một số loại hình luân canh

– Các cây trồng cạn được trồng luân phiên nhau trên cùng một khu đất cao trong năm. Ví dụ : Các công thức luân canh :

+ Ngô đông xuân (tháng 1 – 5) – Đậu tương hè dài ngày (tháng 6 – 11).
+ Ngô xen đậu (tháng 11 – 4) – Ngô hè xen lạc (tháng 4 – 7) – Khoai lang (tháng 8 – 11).

– Các cây trồng cạn được trồng luân phiên với cây lúa, loại hình này rất phổ biến ở nhiều vùng trong cả nước.

Ví dụ : + Lúa xuân (tháng 1–5) – Lúa mùa sớm (tháng 6–10) – Ngô đông (tháng 9–12).

+ Ngô xen đỗ (tháng 1 – 5) – Lúa mùa (tháng 7 – 11).

+ Ngô xen đỗ (tháng 1 – 5) – Đậu (tháng 3 – 8) – Lúa mùa muộn (tháng 8 – 12).

+ Khoai lang (tháng 12 – 5) – Lúa hè thu (tháng 5 – 8) – Lúa mùa muộn (tháng 8 – 12).

+ Thuốc lá (tháng 1 – 5) – Lúa mùa (tháng 7 – 11).

– Các cây trồng dưới nước luân canh với nhau. Loại hình này phổ biến ở vùng thấp, trồng lúa là chính.

Ví dụ : + Khoai nước hè (tháng 6 – 11) – Lúa xuân (tháng 2 – 6).

+ Lúa xuân (tháng 1 – 5) – Lúa mùa (tháng 7 – 11).

2.2. Các vấn đề xảy ra với phương thức độc canh và canh tác liên tục

– Độc canh là chỉ gieo trồng 1 loại cây hoặc rất ít loại cây mang lại hiệu quả kinh tế cao. Ví dụ : Chỉ trồng lúa không trồng cây khác. Độc canh thường gặp các khó khăn :

+ Dễ bị sâu, bệnh phá hại và tạo điều kiện cho sâu, bệnh lây lan.

+ Các giống tốt bị mất dần.

+ Dễ bị mất mùa do sâu, bệnh hoặc thời tiết xấu gây ra.

– Canh tác liên tục một số loại cây trên cùng một mảnh đất trong năm hay theo mùa. Ví dụ : Mùa đông năm ngoái trồng cải bắp thì mùa đông năm nay lại vẫn trồng cải bắp. Canh tác liên tục sẽ gặp khó khăn :

+ Thiếu chất dinh dưỡng nhất là các chất vi lượng như kẽm (Zn), đồng (Cu)...

+ Gây nên các bệnh đặc biệt cho cây do vi sinh vật ở hệ rễ gây nên.

Để giải quyết các khó khăn về dịch bệnh phát triển và thiếu chất dinh dưỡng nhất là các chất vi lượng ta cần phải áp dụng các phương thức canh tác tiến bộ hơn như canh tác nhiều loại cây trên 1 diện tích, luân canh, xen canh.

2.3. Mức độ tiêu thụ chất dinh dưỡng của các loại cây trồng (tính từ thấp đến cao) :

1. Cây họ đậu	4. Cây ăn quả
2. Cây lấy củ	5. Cây ngũ cốc
3. Cây rau	

2.4. Khả năng chống chịu được bệnh hại (tính từ cao đến thấp) :

1. Cây ngũ cốc	4. Cây rau
2. Cây lấy củ	5. Cây ăn quả
3. Cây họ đậu	

III. GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Chuẩn bị bài giảng

1.1. Chuẩn bị nội dung

Đọc bài trong SGK, thu thập các tài liệu có liên quan đến luân canh, xen canh.

1.2. Chuẩn bị đồ dùng dạy học

Phóng to hình 33 SGK và sưu tầm các tranh vẽ hoặc sơ đồ về luân canh, xen canh ở địa phương.

2. Các hoạt động dạy học

2.1. Hoạt động 1. Giới thiệu bài học

So với độc canh, luân canh, xen canh là những phương thức canh tác tiến bộ có tác dụng hạn chế được sâu, bệnh phá hại, tăng thêm độ phì nhiêu của đất. Do vậy mang lại hiệu quả kinh tế cao. Chúng ta cùng nhau nghiên cứu để nắm vững và áp dụng trong sản xuất.

GV nêu lên mục tiêu và yêu cầu của bài học để HS nắm vững.

2.2. Hoạt động 2. Tìm hiểu các khái niệm về luân canh, xen canh, tăng vụ

Nội dung đề cập tới những kiến thức HS chưa được làm quen, có phần trừu tượng và khó hình dung. Vì vậy đòi hỏi GV phải chuẩn bị các tài liệu, ví dụ trong thực tế sản xuất để minh họa cho HS về 3 khái niệm này. Tùy theo sự hiểu biết của HS, GV có thể có 2 cách trình bày : đưa ví dụ minh họa trước, khái quát thành khái niệm hoặc giải thích khái niệm rồi lấy dẫn chứng thực tế để minh họa thông qua các câu hỏi cho HS trả lời.

a) Luân canh

– Để HS dễ hiểu, GV nêu ra một số câu hỏi, ví dụ : trên ruộng của nhà em đang gieo trồng cây gì ? (Lúa mùa). Sau khi gặt lúa sẽ trồng tiếp cây nào nữa ? (Ngô). Thu hoạch ngô sẽ trồng cây gì ? (Lúa xuân). Từ đó rút ra nhận xét : trong một năm, trên mảnh ruộng đã luân phiên trồng Lúa mùa – Ngô – Lúa xuân. Đó chính là hình thức luân canh. Đến đây GV có thể đưa ra khái niệm về luân canh (SGK).

– GV tiếp tục nêu lên một số loại hình luân canh, trong đó phổ biến là luân canh giữa cây trồng cạn với cây trồng nước. Ở đây có thể đưa ra một vài công thức luân canh làm ví dụ. Cần lưu ý HS khi sắp xếp các loại cây trồng theo công thức luân canh cần phải chú ý đến 2 yếu tố : mức độ tiêu thụ chất dinh dưỡng và sức chống chịu sâu, bệnh, vì nếu gieo trồng các loại cây cùng tiêu thụ nhiều chất dinh dưỡng liên tục sẽ làm cho đất thiếu chất dinh dưỡng không đủ cung cấp cho cây. Với sâu, bệnh cũng vậy (GV có thể tham khảo ở phần Kiến thức bổ sung).

b) Xen canh

Khái niệm xen canh dễ hiểu hơn nên GV đưa ra 1 – 2 ví dụ, rồi đưa ra định nghĩa như trong SGK và nhấn mạnh đến 3 yếu tố : mức độ tiêu thụ chất dinh dưỡng, độ sâu của rễ và tính chịu bóng râm để đảm bảo cho việc xen canh có kết quả.

c) Tăng vụ

Khái niệm tăng vụ tương đối rõ ràng, chỉ cần đưa ra 1 – 2 ví dụ để HS hiểu được.

Ở mỗi khái niệm, sau khi trình bày nội dung của khái niệm, GV cần hướng dẫn cho HS trả lời các câu hỏi đã ghi trong SGK và cho HS ghi vào vở học những đáp án của các câu hỏi đó.

2.3. Hoạt động 3. Tìm hiểu về tác dụng của luân canh, xen canh, tăng vụ

GV nêu các câu hỏi về tác dụng của các phương thức canh tác. Dựa vào các nhóm từ đã có sẵn trong SGK, GV cùng với HS điền vào chỗ trống của từng phương thức canh tác cho phù hợp, đồng thời nhấn mạnh tác dụng chủ yếu của chúng.

- Luân canh làm cho đất tăng độ phì, điều hoà dinh dưỡng và giảm sâu bệnh.
- Xen canh, sử dụng hợp lí đất đai, ánh sáng và giảm sâu bệnh.
- Tăng vụ góp phần tăng thêm sản phẩm thu hoạch.

2.4. Hoạt động 4. Tổng kết bài học

- GV gọi 1 – 2 HS đọc phần "*Ghi nhớ*".
- GV nêu câu hỏi củng cố từng phần và gọi HS trả lời.
- GV tổng kết, nhận xét giờ học có đạt mục tiêu đề ra không
- Dặn dò HS trả lời các câu hỏi cuối bài và chuẩn bị cho bài ôn tập phần
Trông trọng.